

3

POTRESTAŤ ALEBO NEPOTRESTAŤ

Náš tretí seminár ešte nezačal. Ľudia boli stále zoskupení do malých hlúčikov a hlboko zabraní do konverzácie. Začula som útržky viet.

„Za to, čo povedala, má mesiac domáceho väzenia!“

„Povedal som sám sebe: ‚Už nikdy viac, pán dobrý chlapec. Bol ste až príliš dobrý na to dieťa. Ale tentoraz mu to len tak neprejde.‘“

No, pomyslela som si, ešte sme o trestoch nehovorili, ale ako sa zdá, niektorí sú až príliš pripravení.

„Laura, Michael,“ povedala som. „Boli by ste takí láskaví a povedali nám všetkým, čo vaše deti urobili také zlé, že sa tak veľmi hneváte?“

„Nebola som len nahnevaná,“ povedala zlostne Laura. „Bolo mi až zle! Kelly mala byť o šiestej hodine na oslave jej kamarátky Jill. O siedmej hodine mi volala jej matka. ‚Kde je Kelly? Vedela, že máme objednanú bowlingovú dráhu na pol ôsmu. Bolo to na pozvánke. Teraz tu na ňu všetci čakáme.‘

Srdce mi začalo rýchlo tlčiť. Povedala som: ‚Tomu nerozumiem. Odišla už dávno. Už tam mala byť.‘

„Aha, snáď sa nič nestalo. Dúfam, že dorazí,“ povedala Jillina matka a zavesila.

Vydržala som čakať 15 minút, kým som zavolała späť. Zdvihla to Jill. ‚Nie, ešte tu nie je, a to som jej to pripomínala aj v škole.‘

Teraz som sa začala naozaj báť. Pred očami sa mi objavili desivé obrázky. O dvadsať mučivých minút zazvonil telefón a ozvala sa Jillina matka. ‚Myslím, že by ste radi vedeli, že Kelly už je tu. Zrejme stretla nejakého chlapca a zarozprávali sa a ona úplne zabudla, že na ňu čakáme. Len dúfam, že nám nezrušia rezerváciu.‘

Ospravedlnila som sa za svoju dcéru a poďakovala, že na ňu počkali. Ale keď sa Kelly vrátila z oslavy, vrhla som sa na ňu: ‚Uvedomuješ si, do akej situácie si ma dostala? Ako si mohla byť taká neohľaduplná a nezodpovedná? Nikdy nemyslíš na nikoho iného, len na seba. Bola to Jillina oslava. Cítila si vôbec nejaký záväzok voči nej? Nie! Jediné, o čo sa zaujímaš, sú chlapci a aby si sa TY pobavila. Ale s tým je teraz koniec, mladá dáma. Máš domáce väzenie po zvyšok mesiaca. A nemysli si, že zmením toto rozhodnutie, pretože na ňom trvám.‘

Možno som na ňu bola vtedy moc tvrdá, neviem.“

„Zdá sa mi, že vaša dcéra dostala to, čo si právom zaslúžila. A rovnako aj môj syn,“ rozhovoril sa Michael.

Všetky hlavy sa otočili k nemu. „Čo sa stalo?“ spýtal sa niekto. „Čo urobil?“

„Ide o to, čo neurobil,“ odpovedal. „Totiž, ide o úlohy do školy. Od tej doby, čo chodí hrať futbal, o nič iné sa nestará. Každý deň prichádza domov neskoro z tréningu, zmizne vo svojej izbe, a keď sa ho spýtam, čo domáce úlohy, odpovie mi: ‚Žiadne starosti, ocko. Už na tom makám!‘

V nedeľu, keď bol Jeff zase preč, všimol som si nejaký list ležiaci na zemi pri dverách jeho izby. Zdvihol som ho a zistil, že bol adresovaný mne. Bol otvorený a starý už asi týždeň. A hádajte, čo to bolo? Bolo to varovanie od jeho učiteľa matematiky. Jeff nedoniesol do školy žiadne domáce úlohy – žiadne – za predchádzajúce dva týždne. Keď som si list prečítal, bol som od zlosti bez seba.

Hneď ako vošiel do dverí, pustil som sa do neho s listom v ruke. „Klamal si ma, že robíš domáce úlohy. Otvoril si list, ktorý bol adresovaný mne, a nikdy si mi ho neukázal. Mám pre teba novinku, chlapče. Už ani jeden tréning po celý zvyšok tohto polroka. Zajtra zavolám trénerovi.“

Povedal: „Ocko, toto mi predsa nemôžeš urobiť!“

„Ja ti, Jeff, nerobím nič, toto si si urobil ty sám. Bodka.““

„Naozaj to takto skončí?“ spýtala sa Laura.

„Jeff si to nemyslí. Celý týždeň sa ma snaží presvedčiť, aby som zmenil svoje rozhodnutie. A aj moja žena.“ Pozrel sa na ňu významne. „Myslí si, že som príliš tvrdý. Že, miláčik?“

„A čo si myslíte vy, Michael?“ spýtala som sa.

„Myslím, že Jeff pochopil, že toto je biznis.“

„Áno,“ pripojil sa Tony. „Trest je niekedy jediný spôsob, aby si dieťa uvedomilo chybu a bolo zodpovednejšie.“

„Zaujímalo by ma,“ obrátila som sa k celej skupine, „čo si myslíte o tom, že trest môže urobiť z dieťaťa zodpovednejšieho človeka? Na chvíľu sa zamyslite a považujte nad svojimi vlastnými skúsenosťami z detstva.“

Karen odpovedala prvá. „Trest ma urobil skôr menej zodpovednou. Keď som mala trinásť, matka ma chytila s cigaretou a zakázala mi telefonovať kamoškám. A potom som fajčila ešte viac. Fajčila som iba za domom, kde ma nikto nemohol vidieť. Potom som prišla domov, vyčistila som si si zuby a s veľkým úsmevom pozdravila matku. Prechádzalo mi to štyri roky. Nanešťastie, fajčím stále.“

„Neviem,“ povedal Tony. „Podľa mňa je potrebné niekedy trest použiť. Zoberte si napríklad mňa. Keď som bol mladý, bol som lump. Patril som do skupinky, ktorá stále bola namočená v nejakých problémoch. Boli sme diví. Jeden z chlapcov skončil vo väzení. Prisahám, že keby ma môj otec nepotrestal za niektoré veci, ktoré som urobil, neviem, kde by som skončil.“

„A ja pre zmenu neviem, kde by som bola, nebuť terapie, ktorá mi pomáha zbaviť sa hrôzy zo všetkých trestov, ktoré na mňa rodičia valili.“

Tony sa na ňu prekvapene pozrel. „To nechápem,“ povedal jej.

Bola to Joan. „Obaja moji rodičia verili, že ak nepotrestáš dieťa, keď urobí niečo zlé, nie si zodpovedný rodič. A vždy sa ospravedlňovali tým, že to robia len pre moje dobro. Ale nebolo to tak. Stala sa zo mňa zlá, deprimovaná tínedžerka, ktorá si vôbec neverila.“

A doma nebol nikto, s kým by som o svojich problémoch mohla hovoriť. Cítila som sa strašne osamelá.“

Samú seba som pristihla, ako vzdychám. Všetko, čo tu teraz odznelo, bol dôsledok trestu. Áno, niektoré deti môžu byť trestami neustále zrážané a nakoniec sa cítia bezmocné a strácajú sebadôveru. Ale na druhej strane sú deti, ktoré potrebujú byť potrestané, aby si uvedomili, že robia niečo zlé, ako tomu bolo v Tonyho prípade.

Niektoré, ako Karen, sa stanú zlými a nevlúdnyimi a pokračujú vo svojom zlozvyku, ale tak, aby ich nikto nechytí. Stávajú sa z nich opatrní, ale prefíkaní tajnostkári.

Potrestanie sa stále berie ako jedna z preferovaných metód výchovy. V skutočnosti mnoho rodičov nerobí veľký rozdiel medzi výchovou a trestom. Ako som sa mohla podeliť o svoje presvedčenie, keď trest sa objavuje tam, kde nie je veľa miesta pre lásku a pochopenie?

Hlasno som však povedala: „Keby som snáď bola donútená k tomu, aby som potrestanie vyradila zo svojho zoznamu, myslíte si, že by som sa tým pádom stala úplne bezmocnou? Prevezali by naši tínedžeri velenie? Zdiveli by? Stali by sa z nich snáď skazení fagani, zbavení akéhokoľvek zmyslu pre dobro a zlo, ktorí by nad svojimi rodičmi ľahko zvíťazili? Alebo existujú nejaké metódy okrem trestu, ktoré by nejako motivovali tínedžerov, aby sa správali zodpovednejšie?“

Na tabuľu som napísala:

Ako pokarhať, ale netrestať

- povedzte, aké sú vaše pocity
- uveďte svoje očakávania
- ukážte, ako sa to dá napraviť
- ponúknite možnosť
- konajte

Poprosila som Lauru a Michaela, či by boli ochotní aplikovať niektoré spôsoby na svoje súčasné problémy s deťmi. Obaja súhlasili, že to skúsia. Na nasledujúcich obrázkoch uvidíte našu snahu vypracovať scenáre, ktoré by sa stali ich pomocníkmi. Najprv sa pozrieme na Lauru, ako to mohla vybaviť so svojou dcérou Kelly, ktorej nezodpovedné správanie dostalo jej matku do neprijemnej situácie.

Ako pokarhať, ale netrestať

Povedzte, aké sú vaše pocity

Uvedte svoje očakávania

Ukážte, ako sa to dá napraviť

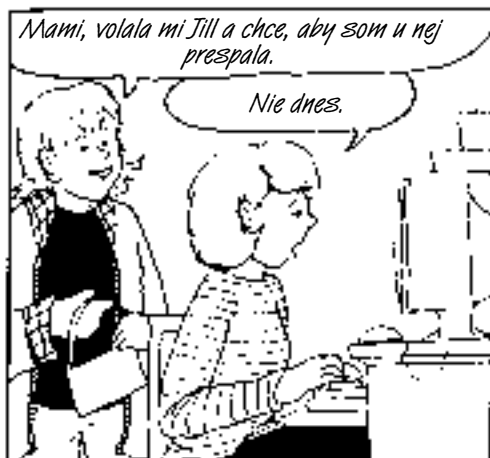
Ponúknite možnosť

Predstavme si, že Kelly urobí to isté znovu.

A predstavme si, že jej matke znovu niekto zavolá „Kde je Kelly?“
Keď bude chcieť Kelly zase navštíviť nejakú kamarátku, tak mamička môže:

Konat'

Skupinku to zaujalo a objavilo sa veľa poznámok:

„Keď ste prvýkrát hovorili o iných možnostiach okrem trestu, bála som sa, že to bude nejaký ‚nežný‘ prístup, keď rodičia povedia svojmu dieťaťu len pár slov a hotovo. Ale je to oveľa silnejšie. Poviete, čo cítite a čo očakávate, a dáte jej možnosť, aby niesla za svoje správanie zodpovednosť.“

„A pritom ste vôbec nedocielili to, aby sa tá dievčina cítila ponížená alebo ako nejaký zlý človek. Boli ste prísna, ale zároveň ohľaduplná ako k nej, tak aj k sebe.“

„A ani to nie ste vy, kto je nepriateľom, pretože ste na strane dieťaťa, ale zároveň sa ho snažíte naučiť lepšiemu správaniu.“

„A ukazujete jej, ako to docieľiť.“

„A necíti z vás niečo ako ‚ja som ten, kto tu rozkazuje. Ja ti nedovolím toto a tamto... Zabavím ti to.‘, ale naopak tú moc kladiete na bedrá dieťaťa. Teraz je rad na Kelly. Je to na nej, ako to si s tým poradí, či dá svojej matke pokoj a istotu – teda že zavolá domov, keď sa zdrží, a zavolá, keď dorazí, a potom ešte zase zavolá tesne pred tým, kým pôjde domov.“

Laura si povzdychla a položila hlavu do dlane. „Neviem,“ povedala. „Keď to tu s vami preberám, cítim sa presvedčená, že to pôjde. Ale neviem, čo sa stane, keď tomu budem čeliť tvárou v tvár. To znamená, že musíte úplne zmeniť celý svoj prístup. Bohužiaľ je pravda, že potrestať deti je oveľa jednoduchšie.“

„Jednoduchšie v tom momente,“ súhlasila som. „Ale ak je vašim cieľom pomôcť dcére osvojiť si pocit zodpovednosti a zároveň s ňou udržať dobrý vzťah, potrestanie by malo úplne opačný efekt. Máte pravdu, Laura. Tento problém si vyžaduje zmenu v myslení. Predpokladajme, že si osvojíme nejaké praktiky. Pozrime sa teda, ako ich môžeme použiť v prípade Michaela a jeho syna.“

Ako pokarhať, ale netrestať

Povedzte, aké sú vaše pocity

Uvedte svoje očakávania

Ukážte, ako sa to dá napraviť

Ponúknite možnosť

Čo však vtedy, keď si Jeff urobí svoje domáce úlohy, ale opäť začne školu flákať?
V tom prípade môže otec:

Konat'

